

Kürtlerin kökeni (Bu bölüm WİKİPEDİ'den alınmıştır.)

Kürt (veya Kürd) sözcüğünün etimolojisi oldukça tartışmalı bir konudur ve tam olarak nasıl türediği kesin olarak bilinmemektedir. Bazı bilim insanları Kürt sözcüğünü, MÖ 24. yüzyıldan kalma antik Sümer tabletlerinde geçen ve yine bir halkı tanımlamakta kullanılmış olan Kar'da sözcüğü ile ilişkilendirmiş, bazıları ise Kürt sözcüğünü, Xenophon'un yazılarında, bugün Kürtlerin yoğunlukla yaşadığı bölgelerde bulunan bazı kabileleri tanımlamakta kullanılan Kardukhoi (ki bu Kardu sözcüğünün çoğulu sayılır zira son ektaki kh kısmı Ermenice çoğul ekinden gelmektedir ve Xenophon bu kabilelerin isimlerini Ermenilerden öğrendiğini belirtmektedir) sözcüğü ile ilişkilendirmektedir. Daha sonraları Livy, Polybius ve Strabo'nun eserlerinde de Kyrtaie olarak anılan ve Kürtlerle ilişkilendirilen bir topluluk göze çarpmaktadır. Bununla birlikte, çağdaş bağlamdaki Kürt sözcüğü İranîdir; nitekim Sasaniler döneminde yazılan Kârnâmag î Ardashîr î Babagân destanında da bu sözcüğe rastlanır.

Özellikle erken dönem araştırmacılar Kürtleri Xenophon'un bahsettiği Kardukhoi ile ilişkilendirirler de 20. yüzyılın başından itibaren bu görüşler tartışılmış ve önemini yitirmiştir. Xenophon'un Kardukhoi olarak adlandırdığı halkın Kürtlerle özdeşleştirilmesinin nedenleri, yaşadıkları bölgenin bugün Kürdistan'ın içinde yer alıyor olması, alışkanlıklar ve çeşitli dış özelliklerdir. Bununla birlikte, bu sonuç bugün Kürtlerin yoğunlukla yaşadığı Kürdistan'da her daim Kürtlerin yaşamış olduğu ve tarih içinde bölgede gerçekleşen göçlerin göz önünde bulundurulmaması gibi sorunlu öncüllere dayanmaktaydı. Aynı zamanda belirli bir bölgede yaşayan toplulukların zaman içinde etnik kökenleri gibi özellikleri haricinde benzer yaşama şekilleri göstermeleri beklenen bir gelişmedir.

Genel olarak eski kaynaklarda geçen ve tarihte zaman zaman Kürtlerle ilişkilendirilmiş olan Kardu, Kyrtaie halkların kökeni üzerinde tartışmalar olsa da tarihçiler ve dilbilimcilerin genel kanısı bu isimlerin Kürt isminden farklı olmadıkları yönündedir. Bu görüşün en büyük sebebi bu sözcüklerin sonunda yer alan ve sözcüklerin kökünün de bir parçası olan kısa ünlü harfidir. Özellikle Kardu sözcüğü çok tartışmalıdır; bu sözcüğün ilk harfinin K harfinden ziyade Q harfini tarif etmesi olasıdır ki bu olasılık da Semitik "QRD" ("cesur" veya "güçlü" anlamında) kökünü işaret eder; bunu savunan dilbilimciler olduğu gibi eleştiren ve reddedenler de olmuştur. Bunun dışında Kardu sözcüğünün Gürcüler için kullanılan özgün bir isim olan Kart'veli ile ilişkili olabileceği ortaya atılmıştır. Ayrıca, eğer Kürd sözcüğünün Farsça Gord sözcüğünden türediği kabul edilirse, Gord sözcüğünün yöresel Kardu (veya Qardu) gibi bir ismin İranîleştirilmiş bir formu gibi görülmesi de mümkündür.

Kürtlerin kökenine dair birçok sav ortaya atılmıştır. Bazısı bilimsel bazıları ise bilimsel olmayan dayanakları kaynak gösteren bu savlar oldukça çeşitlidir ve Kürtlerin kökeni Asurlulardan Gürcülere kadar birçok farklı topluluk ve medeniyete atfedilmiştir. Genel kabul gören köken İranî olsa da Kürt topluluklarının homojen bir yapıdan uzak olduğu ve linguistik bütünlüklerinin ötesinde, etnik anlamda çok çeşitli olduğu, tanınmış Kürdolog Vladimir Minorsky dahil birçok bilim insanı tarafından kabul edilmektedir. Bununla birlikte tarihte kökenlerinin Araplar olduğunu savunan Kürt toplulukları da olmuştur. Müslüman bazı tarihçiler Kürtlerin kökenini Perslere dayandırır; bundaki en büyük dayanaklardan biri Şahname'de de geçen Demirci Kawa Efsanesidir. Birçok Kürt, kökenlerini Medlere

atfetmiştir; nitekim Medler ile Kürtler arasında olası bir ilişkiye dair dilbilimsel ve coğrafi kanıtlar bulunmaktadır; örneğin her ne kadar Med dili örneği sayısı az olsa da eldeki bulgularla yapılan araştırmalar Med dilinin antik Pers dili ile olan ilişkisinin çağdaş Kürtçenin çağdaş Pers dili ile olan ilişkisiyle aynı olduğunu ortaya koymuştur.[Bununla birlikte Medler hakkında pek az şey bilinmektedir ve akademik anlamda Medler-Kürtler bağlantısı onaylanmaz. Kürtler, Medlerin dışında kendilerini Urartular ve Neo-Babilliler ile de ilişkilendirmişlerdir. Ama bu halklar Hint-Avrupa dili konuşmadıkları için Kürt olamazlar.

Kürt sözcüğü tarih boyunca Persler ve Araplar tarafından sıklıkla herhangi bir etnik vurgu veya anlam içermeksizin göçebe anlamında kullanılmıştır ve bunun bir sonucu olarak tarihte Kürt olarak anılmış bazı toplulukların etnik anlamda Kürt olup olmadıkları tartışılmıştır; örneğin İslam tarihçilerinin eserlerinde söz edilen ve Fars Kürtleri olarak anılan, güney ve güneybatı İran'da yaşamış olan bazı toplulukların Kürt olmadığı, bu bölgelerde yaşayan göçebe topluluklar olduğu çeşitli dilbilimsel kanıtlar eşliğinde ortaya atılmıştır.

Tüm bunlar sebebiyle Kürtlerin kökeni ve ilk dönemlerine dair kesin bilgilerden ve net bir tarihten söz etmek mümkün değildir; genel kanı Kürtlerin Doğu'dan Batı'ya Zagros dağlarına doğru göçen kuzeybatı İranlı toplulukların bölgedeki İranî olmayan yerli halklarla birleşmesi ile oluştuğudur. Böylece, Arapların ve İslam ordularının bölgenin fethine başladığı dönemde, Kürt olarak anılan topluluk oldukça heterojendi; yerli halklardan, Sami halklara ve bazı Ermeni topluluklarına kadar, İranîleştirilmiş birçok farklı halktan oluşuyordu.

Bölgeye yapılan İslam akınları ve bölgenin İslam devletine dahil olmasından sonraki dönemde, Kürtlerin rolü ve yeri hakkında ayrıntılı bilgiler mevcuttur. İslam akınları sonrası Kürtler özellikle siyasi ve sosyal arenada yükselişe geçmişler ve dönemin siyasi olaylarında önemli bir rol oynamışlardır. Bu dönemde ilk kez Kürtler üzerine araştırma yapan ve ayrıntılı bilgiler veren iki önemli yazar Mesûdî ve İstahrî'dir. İki yazar da farklı Kürt aşiretlerinin buldukları şehirlere göre çetelesini çıkarmışlardır ki bu Kürt tarihi için önemli bir bilgidir. İstahrî, Fars'taki Kürt bölgelerinden ve aşiretlerinden ayrıntılı bir biçimde bahsetmiştir; yaklaşık olarak 1107 tarihli olan Farsname'de ise Fars'taki en büyük Kürt topluluğunun Fars ordusuyla birlikte İslam akınlarına karşı savaştığını, büyük oranda yok olduğunu, kalanların ise Müslüman olduğunu belirtir.